

SAMMANDRAG

A-lärokursen i ryska

Sammanlagt 150 elever i 17 finska skolor deltog i utvärderingen av inlärningsresultaten i den långa lärokursen i ryska. Av eleverna var 41 % pojkar (n = 61) och 59 % flickor (n = 89). För 93 % av eleverna (n = 138) var modersmålet finska och för 7 % ryska. Totalt 85 % av eleverna (124) hade också finska som sitt huvudsakliga hemspråk. Något annat hemspråk hade 7 % (n = 11) och 8 % av eleverna (n = 12) kom från två- eller flerspråkiga hem.

Hörförståelsen mättes med hjälp av 24 uppgifter, varav 13 var flervalsuppgifter och 11 öppna frågor som skulle besvaras på finska. Läsförståelsen mättes genom 25 uppgifter, av vilka 12 var flervalsuppgifter och 10 frågor som skulle besvaras på finska. Fyra muntliga uppgifter ingick: en presentation i form av en monolog, två dialoger med utgångspunkt i vardagliga situationer och en diskussion. Skrivfärdigheten mättes med två uppgifter av olika längd.

1. Elevernas språkkunskaper enligt delfärdighet

Resultaten i hörförståelse var **goda**. Nästan tre fjärdedelar av eleverna (72 %) nådde upp till eller överskred nivån för goda kunskaper A2.2. Den eftersträlvade nivån i läsförståelse nådde 85 % av eleverna och 66 % överskred den med minst en färdighetsnivå, vilket innebär att resultatet i genomsnitt var **utmärkt**, trots att kunskapsfördelningen var mycket ojämn och avvek från normalfördelningen. På den här nivån förstår eleverna ryska tillräckligt bra för att klara sig i konkreta situationer i vardagen.

Också de muntliga kunskaperna i ryska var ojämnt fördelade och endast 7 % av eleverna låg på färdighetsnivån för goda kunskaper. Mindre än hälften av eleverna (46 %) nådde upp till eller överskred nivån för goda kunskaper A2.1, vilket betyder att resultatet var **nöjaktigt**. Merparten av eleverna kunde berätta kort om sig själva och klarar sig i de allra enklaste situationerna i vardagen.

Resultaten i skrivuppgifterna var **goda**, eftersom majoriteten av eleverna nådde färdighetsnivån för goda kunskaper A2.1. På den nivån reder sig eleven i de mest rutinmässiga vardagssituationerna.

Könsrelaterade skillnader inom de olika språkliga delfärdigheterna förekom endast i skrivuppgifterna, där flickorna nådde den eftersträlvade nivån för goda kunskaper väl, medan pojkarna klarade sig endast nöjaktigt. **Högre utbildning hos föräldrarna** korrelerade med bättre språkförståelse. En femtedel av

eleverna kände inte till sina föräldrars utbildning. De presterade i genomsnitt **utmärkt** i hörförståelseuppgifterna. De elever vars båda föräldrar hade tagit studenten nådde i genomsnitt **goda resultat** i de muntliga uppgifterna.

Det fanns skillnader i hör- och läsförståelse då eleverna delades in enligt deras **planer för fortsatta studier**. De elever som hade för avsikt att fortsätta i gymnasiet klarade sig bättre än de som tänkte söka till yrkesutbildning. I hörförståelse var elevernas färdighetsnivå i genomsnitt **god** och ingen statistiskt signifikant skillnad noterades. I läsförståelse nådde eleverna som sökte till gymnasium i genomsnitt en **utmärkt** färdighetsnivå och eleverna som sökte till yrkesutbildning en **nöjaktig** färdighetsnivå. För majoriteten av eleverna som sökte till yrkesutbildning låg de muntliga färdigheterna minst två färdighetsnivåer under nivån för goda kunskaper, vilket innebär att resultatet var **svagt**, medan eleverna som sökte till gymnasiet nådde **goda** resultat. Också skrivfärdigheterna var i genomsnitt **svaga** hos elever som sökte till yrkesutbildning och **goda** hos elever som sökte till gymnasiet.

Ju högre skolvitsord eleverna hade, desto bättre klarade de uppgifterna inom alla delfärdigheter. I **läsförståelse** nådde eleverna nivån för goda kunskaper om deras vitsord var 6. Elever med vitsordet 7 nådde dessutom nivån för goda kunskaper i **hörförståelse**. Elever med vitsordet 8 nådde målen i alla andra delfärdigheter utom i de muntliga och elever med berömliga eller utmärkta vitsord nådde eller överskred nivån för goda kunskaper inom alla delfärdigheter.

Resultatet i hörförståelse- och skrivuppgifterna påverkades av **hur lång tid som avsattes för hemuppgifterna i ryska**. För att förbättra resultatet räckte det om eleven avsatte ens lite tid för hemuppgifterna, jämfört med ingen tid alls.

Vid en jämförelse på basis av **modersmål** klarade sig de ryska eleverna bättre än de finska och överskred de eftersträvade nivåerna med bred marginal inom alla delfärdigheter. Också de finska eleverna nådde i genomsnitt en **god** färdighetsnivå i hörförståelse och en **utmärkt** färdighetsnivå i läsförståelse, medan de muntliga färdigheterna och skrivfärdigheterna endast var nöjaktiga, skrivfärdigheterna visserligen bättre än de muntliga.

Eleverna kunde delas in i tre grupper enligt **hemspråk**: finskspråkiga, tvåspråkiga och ryskspråkiga elever. Elever från tvåspråkiga eller ryska hem klarade som väntat uppgifterna som mätte språkfärdigheten bättre än elever med finska som hemspråk. Skillnader förekom inom alla delfärdigheter förutom i läsförståelse, där alla nådde **utmärkt** färdighetsnivå oberoende av hemspråk. I hörförståelse nådde de finskspråkiga eleverna i genomsnitt en **god** färdighetsnivå, de tvåspråkiga och ryskspråkiga en **utmärkt** färdighetsnivå. De muntliga

färdigheterna var i genomsnitt **nöjaktiga** bland de finskspråkiga och **utmärkta** bland de tvåspråkiga och ryskspråkiga eleverna. I skrivuppgifterna nådde eleverna med finska som hemspråk en **nöjaktig** färdighetsnivå, medan de tvåspråkiga och ryskspråkiga eleverna klarade sig **utmärkt**.

De elever som studerat ryska som första främmande språk enligt **A1-lärokursen** nådde bättre resultat i alla andra delfärdigheter än i läsförståelse. I hör-förståelse nådde de elever som studerat enligt A1-lärokursen en **utmärkt** färdighetsnivå och de elever som studerat enligt A2-lärokursen en **god** färdighetsnivå. I de muntliga uppgifterna och i skrivuppgifterna nådde de elever som studerat enligt A1-lärokursen en **utmärkt** nivå, medan A2-eleverna bara klarade sig **nöjaktigt**.

Skillnader i språkfärdigheten noterades i anslutning till **två eller flera bakgrundsfaktorer**, så att flickor och elever till föräldrar med hög utbildning klarade sig bättre.

2. Praxis som främjar lärandet i och utanför skolan

Den autentiska och muntliga språkanvändningen under lektionerna (bl.a. muntlig användning av ryska och bevakning av ryska medier) var **svag** i förhållande till målen i grunderna för läroplanen. Den självständiga produktionen låg på en **nöjaktig** nivå. Planeringen och utvärderingen av det egna arbetet, användningen av informations- och kommunikationsteknik och möjligheten att välja uppgifter låg på en **svag** nivå. Användningen av ryska utanför skolan var också i genomsnitt **svag**. Eleverna gjorde regelbundet sina uppgifter och upplevde att läraren uppmuntrade dem att använda ryska utanför skolan åtminstone ibland, men de upplevde att man sällan diskuterade elevernas framsteg eller byggde upp en språkportfolio. Det förekom skillnader i studievänorna, så att elever som hade för avsikt att fortsätta i gymnasiet, ryska elever, elever som studerade enligt A1-lärokursen och elever med högre vitsord nådde ett bättre resultat.

3. Elevernas uppfattningar om ryska och studierna i ryska

Eleverna hade en positiv uppfattning om nyttan av att kunna ryska och de egna kunskaperna i ryska men en neutral uppfattning om hur gärna de studerar ryska. De elever som studerar A-ryska ansåg i allmänhet att deras vitsord motsvarar deras kunskaper. Eleverna hade en positiv uppfattning om skolan som studiemiljö och ju tryggare de upplevde miljön, desto bättre uppgav de också att de trivs i skolan.

Det förekom skillnader i uppfattningarna, som var positivare hos flickor, de elever som hade för avsikt att fortsätta i gymnasiet, ryska elever, elever som studerade enligt A1-lärokursen och elever med högre vitsord.

4. Samband mellan språkkunskaper, metoder och uppfattningar

Resultatet i **hör- och läsförståelse** var bättre hos de elever som i högre grad planerade och utvärderade sitt arbete, använde ryska muntligt och i autentiska situationer, producerade ryska självständigt och använde ryska på fritiden. Resultatet förbättrades betydligt om eleverna regelbundet gjorde sina uppgifter. Skillnader i studievänor och språkkunskaper förekom i de muntliga uppgifterna och skrivuppgifterna främst mellan elever som låg på färdighetsnivån B2 och på A1–A2. Hur vitsordet upplevdes motsvara de egna kunskaperna hade inget samband med hör- eller läsförståelsen, däremot bidrog en positivare uppfattning till bättre resultat i **muntliga uppgifter och skrivuppgifter**.

5. Resultat på skolnivå

I alla skolor nåddes målen i **läsförståelse** bäst och inte en enda skolas genomsnittliga resultat låg under den eftersträlvade nivån. I hörförståelse låg det genomsnittliga resultatet i två skolor under nivån för goda kunskaper, i muntliga färdigheter i sex skolor. Skillnaderna mellan skolorna var **störst i hörförståelse** och **minst i läsförståelse**. De största skillnaderna mellan skolorna i fråga om arbetssätt gällde användningen av informations- och kommunikationsteknik och självständigt arbete. I fråga om uppfattningar gällde de största skillnaderna elevernas uppfattningar om sina kunskaper i ryska.

6. Utvecklingsförslag

Man kan förbättra kvaliteten på undervisningen och studieuppgifterna genom att integrera delfärdigheterna med varandra och på det sättet stödja i synnerhet de muntliga färdigheterna. Uppgifterna borde inspirera eleverna till regelbundet arbete och innehålla autentiskt material och möjligheter att använda ryska i och utanför skolan, att använda informations- och kommunikationsteknik och att planera det egna arbetet. Information om behovet av kunskaper i ryska och stöd för studierna i ryska borde riktas särskilt till pojkar, till elever vars föräldrar inte avlagt studentexamen och till elever som ämnar söka till yrkesutbildning. Vitsordet ska basera sig lika mycket på den muntliga och den skriftliga färdigheten och på det muntliga och skriftliga arbetet och alla komponenter borde ha en tydligt definierad andel av vitsordet. Alla som undervisar i och studerar ryska ska ha möjlighet att samarbeta internationellt och att bilda nätverk med ryska skolor. Den europeiska språkportföljen kan med fördel användas för att genomföra utvecklingsförslagen i praktiken.

B-lärokursen i ryska

Sammanlagt 854 elever i 85 finska och fyra svenska skolor deltog i utvärderingen av inlärningsresultaten i den valfria B2-lärokursen i ryska. Det minsta deltagarantalet i en skola var två elever och det största 28 elever. Av eleverna var 34 % poj-

kar (n = 286) och 66 % flickor (n = 566). Totalt 92 % av eleverna (n = 789) hade finska som modersmål. För 3 % av eleverna var modersmålet svenska och för 4 % något annat eller flera språk. Finska var också det huvudsakliga hemspråket för 90 % (n = 767). Hos 3 % av eleverna (n = 25) var hemspråket något annat språk än finska eller svenska. Majoriteten av eleverna var från Södra Finland (37 %) eller Östra Finland (25 %). Lärarenkäten besvarades av 79 lärare som undervisar i B-lärokursen i ryska och rektorsenkäten av 47 rektorer i 89 skolor.

Hörförståelsen mättes med hjälp av 25 uppgifter, av vilka 14 var flervalsuppgifter och 11 öppna frågor. Frågorna skulle besvaras på skolans undervisningsspråk (finska eller svenska). Läsförståelsen mättes genom 25 uppgifter, av vilka 12 var flervalsuppgifter och 13 var frågor som besvarades på skolans undervisningsspråk. Fyra muntliga uppgifter ingick: en presentation i form av en monolog, två dialoger med utgångspunkt i vardagliga situationer och en diskussion. Skrivfärdigheten mättes med två uppgifter av olika längd.

1. Elevernas språkkunskaper enligt delfärdighet

Resultaten i **hörförståelse** var **goda** i relation till målen i läroplanen. Majoriteten (87 %) nådde den högre färdighetsnivån A1.3 och 40 % överskred den med minst en nivå. Merparten av eleverna kunde förstå enkla yttranden i ruttmässigt samtal med stöd av sammanhanget och följa med enkla samtal som anknyter till konkreta situationer eller egna upplevelser. Förståelsen av enkla budskap förutsätter ändå på den här nivån ett talat standardspråk som är långsammare än normalt och riktat till lyssnaren.

I **läsförståelse** nådde 87 % av eleverna den högre färdighetsnivån A1.3 och 58 % överskred den med en eller flera nivåer, vilket betyder att resultatet var **utmärkt**. Majoriteten av eleverna placerade sig på nivå A2.1, vilket betyder att eleven förstår enkla texter samt huvudtanken och vissa detaljer i texter som innehåller det allra vanligaste ordförrådet.

I de **muntliga uppgifterna** var resultaten **goda**. Totalt 56 % av eleverna nådde de två eftersträlvade färdighetsnivåerna, vilket innebär att de kunde besvara enkla frågor med stöd av samtalspartnern och i någon mån uttrycka vissa omedelbara behov.

Också i **skrivuppgifterna** var resultaten totalt sett **goda**. Merparten av eleverna (79 %) nådde åtminstone den lägre färdighetsnivån A1.1 och 37 % den högre färdighetsnivån A1.2. De kunde uttrycka omedelbara behov med korta satser genom att skriva några satser och fraser om sig själva och sin närmaste krets. Flickorna klarade sig bättre än pojkarna inom alla delfärdigheter. Inom alla delfärdigheter var resultatet också bättre, ju högre utbildning föräldrarna hade.

Granskat enligt modersmål klarade sig de elever bäst som hade ett annat modersmål än finska eller svenska i fråga om alla delfärdigheter. Elever som sökte till gymnasiet klarade uppgifterna som mätte språkfärdigheten bättre än elever som sökte till yrkesutbildning. Resultatet var också bättre, ju högre vitsord i ryska eleverna hade. Vitsorden hade dock inget tydligt samband med hur bra eleverna nådde de eftersträvade färdighetsnivåerna. Vitsordet hade det starkaste sambandet med läsförståelsen. Inom alla delfärdigheter förbättrades resultatet mest då mindre än en halv timme avsattes för läxor.

Regionalt nåddes de bästa resultaten inom alla delfärdigheter i Södra och Östra Finland. Statistiskt signifikanta skillnader noterades dock enbart i hörförståelse och muntliga färdigheter. En jämförelse mellan **kommuntyper** visade att de bästa resultaten nåddes i urbana kommuner, där elevernas hörförståelse och muntliga färdigheter var statistiskt signifikant bättre än i andra typer av kommuner. I en jämförelse på basis av undervisningsspråk var elevernas resultat inom alla delfärdigheter en aning bättre i svenska än i finska skolor.

Vad gäller **undervisningspraxis** bland lärarna var det vanligaste att man använde mångsidig bedömning och respons, det ovanligaste självständigt arbete. Användningen av informationstekniska verktyg var anspråkslös, likaså användningen av autentiska ryska filmer, sånger och tidningar i undervisningen. Närmare tre fjärdedelar av lärarna uppmuntrade ändå sina elever att använda ryska utanför skolan. Den vanligaste undervisningsmetoden som främjade elevens självstyrning var diskussion om elevens studieframsteg. Ytterst sällsynt var att eleven planerade sitt arbete, följde upp eller utvärderade sin studieprocess. Autentiskt språkbruk i undervisningen förbättrade effektivast elevernas språkkunskaper. Användningen av moderna läromedel förbättrade också språkförståelsen. Självständig och muntlig språkanvändning förbättrade skrivfärdigheten.

2. Praxis som främjar lärandet i och utanför skolan

Användningen av autentiskt material i studierna och användningen av ryska på fritiden var i genomsnitt svag. Planering och utvärdering av det egna arbetet samt användning av informations- och kommunikationsteknik var sällsynt. Muntliga övningar var ändå vanliga, likaså att läraren talade ryska på lektionerna och uppmuntrade eleverna att använda ryska utanför skolan. Eleverna gjorde också mycket regelbundet sina uppgifter i ryska.

Flickorna gjorde sina uppgifter mera regelbundet än pojkarna. En jämförelse utgående från modersmål visade att elever med ett annat modersmål än finska eller svenska använde mest ryska på fritiden. De elever som hade för avsikt att fortsätta i gymnasiet gjorde oftare sina uppgifter regelbundet än de elever som sökte till yrkesutbildning och de hade också mångsidigare studievanor. De elever som hade ett högre vitsord i ryska gjorde sina uppgifter mera regelbundet än de som hade ett sämre vitsord. Dessutom hade de mångsidigare studievanor.

De regionala skillnaderna i fråga om studievänor var genomgående små men vanorna i Västra och Inre Finland var en aning mångsidigare än i övriga delar av landet. I en jämförelse enligt kommuntyp framkom skillnader, så att eleverna i tätortskommuner nådde bättre resultat både i fråga om studievänor och hur regelbundet hemuppgifterna gjordes. Vid en jämförelse av lärarnas och elevernas svar noterades att lärarna uppgav att många arbetsätt används oftare än eleverna.

Språkfärdigheten påverkades mest av om eleverna regelbundet gjorde sina uppgifter, använde ryska utanför skolan och använde ryska självständigt och muntligt under lektionerna.

3. Elevernas uppfattningar om ryska och studierna i ryska

Elevernas uppfattningar om sina kunskaper i ryska var i genomsnitt neutrala, även om merparten av eleverna i någon mån upplevde att ryska är ett svårt läroämne. De var också neutrala i frågan om hur gärna de studerar ryska, men upplevde att kunskaper i ryska är nyttiga. Eleverna trivs överlag bra i skolan. Eleverna tyckte också i genomsnitt att deras vitsord i ryska motsvarar deras kunskaper väl.

De positivaste uppfattningarna noterades bland flickorna, de elever som sökte till gymnasiet, de som hade de högsta vitsorden och de elever som avsatte mest tid för sina hemuppgifter i ryska.

En regional jämförelse visade att eleverna tyckte mest om ryska och upplevde kunskaper i ryska som nyttiga i Västra och Inre Finland. Vid en jämförelse mellan kommuntyper framgick att eleverna tyckte mest om ryska i tätorter.

4. Samband mellan språkfärdighet, metoder och uppfattningar

Kunskaperna i ryska, i synnerhet skrivfärdigheterna, blev bättre ju mer regelbundet uppgifterna gjordes. Användningen av ryska på fritiden, liksom muntligt och självständigt språkbruk på lektionerna bidrog i genomsnitt mest till bättre kunskaper inom alla delfärdigheter. Också möjligheterna till internationellt samarbete och uppfattningen om skoltrivseln påverkade språkfärdigheten. Regelbundet gjorda hemuppgifter korrelerade med positiva uppfattningar och uppfattningen om hur väl vitsordet motsvarade kunskaperna korrelerade i någon mån med mångsidiga studievänor.

5. Förklaringsmodeller

I hör- och läsförståelse fanns statistiskt signifikanta skillnader, så att såväl flickor som pojkar bland de elever som sökte till gymnasium nådde bättre resultat än de elever som sökte till yrkesutbildning. Flickor vars föräldrar tagit studenten presterade bättre i läsförståelseuppgifterna och de muntliga uppgifterna än flickor vars föräldrar inte tagit studenten. Både hos flickorna och pojkarna

fanns ett samband mellan ett högre vitsord i ryska och bättre resultat i utvärderingen inom alla delfärdigheter, men varken flickornas eller pojkarnas vitsord hade något tydligt samband med språkfärdighetsnivån. Både flickornas och pojkarnas hörförståelse och muntliga färdigheter förbättrades när de avsatte mer tid för läxor, likaså pojkarnas hörförståelse och flickornas skrivfärdigheter. De flickor som bor i städer hade bättre hörförståelse och muntliga färdigheter än de flickor som bor i andra typer av kommuner.

6. Resultat på skolnivå

Skolorna nådde, och överskred också delvis, i genomsnitt den eftersträvade nivån för goda kunskaper i läroplanen inom alla delfärdigheter. I de svagaste skolorna låg resultatet en färdighetsnivå under målen i läroplanen och i de bästa skolorna överskreds målen med två eller flera nivåer. Beroende på delfärdighet kan 18–24 % av skillnaderna i elevernas prestationer förklaras med skillnader mellan skolorna. Variansen mellan skolorna förklarade skillnaderna i muntliga färdigheter mest, skillnaderna i skrivfärdigheter minst. En annan betydande faktor var föräldrarnas utbildning.

7. Utvecklingsförslag

Trivseln i skolan, att eleverna upplever kunskaper i ryska som nyttiga och regelbundet gör sina hemuppgifter och att muntliga övningar har en etablerad ställning i undervisningen är resurser som det lönar sig att satsa allt mera på för att utveckla undervisningen och studierna. Kvaliteten på undervisningen och studieuppgifterna kunde förbättras genom att delfärdigheterna integreras med varandra, i synnerhet för att stödja de muntliga färdigheterna. Uppgifterna borde inspirera eleverna till regelbundet arbete och innehålla autentiskt material och möjligheter att använda ryska i och utanför skolan, att använda informations- och kommunikationsteknik och att planera det egna arbetet. Information om behovet av kunskaper i ryska och stöd för studierna i ryska borde riktas särskilt till pojkar, till elever vars föräldrar inte avlagt studentexamen och till elever som tänker söka till yrkesutbildning.

Det borde finnas en färdighetsnivå som motsvarar ett visst vitsord. Vitsordet ska basera sig lika mycket på den muntliga och den skriftliga färdigheten och på det muntliga och skriftliga arbetet och alla komponenter ska ha en tydligt definierad andel av vitsordet. Den europeiska språkportföljen kan med fördel användas för att genomföra utvecklingsförslagen i praktiken.